

ידע מצמיח תנוף

- (א) ברכי נפשי את ה' אלהי גדלת מאד הוד והדר לבשת :
(ב) עטה אור פשלמה נוטה שמים פריעה :
(ג) המקרה במים עליותיו השם עבים רכובו המהלך על פנפי רוח :
(ד) עשה מלאקיו רוחות משרתיו אש להט :
(ה) חסד ארץ על מכוניה בל תמוט עולם ועד :
(ו) תהום פלבוש פסיתו על הרים יעמדו מים :
(ז) מן גערתך וניסון מן קול רעמך יחפזון :
(ח) יעלו הרים ירדו בקעות אל מקום זה חסדת להם :
(ט) גבול שמת בל יעברון בל ישובון לכסות הארץ :
(י) המשלח מעננים בנחלים בין הרים יהלכון :
(יא) ישקו כל חיתו שדי ישברו פראים צמאם :
(יב) עליהם עוף השמים ישכון מבין עפאים ותנו קול :
(יג) משקה הרים מעליותיו מפרי מעשיך תשבע הארץ :
(יד) מצמיח חציר לבהמה ועשב לעבדת האדם להוציא לחם מן הארץ :
(טו) ויין ישמח לבב אנוש להצהיל פנים משמן ולחם לבב אנוש יסעד :
(טז) ישבעו עצי ה' ארזי לבנון אשר נטע :
(יז) אשר שם צפרים קננו חסידה ברושים ביתה :
(יח) הרים הגבהים לייעלים סלעים מחסה לשפנים :
(יט) עשה גרם למועדים שמש ידע מבואו :
(כ) תשפת חשך ויהי לילה בו תרמש כל חיתו יער :
(כא) הכפירים שאגים לטרף ולבקש מאל אכלם :
(כב) תזרח השמש יאספון ואל מעונתם רבצון :
(כג) יצא אדם לפעלו ולעבדתו עדי ערב :
(כד) מה רבו מעשיך ה' כלם בחכמה עשית מלאה הארץ קנגוד :
(כה) זה הים גדול ורחב ימים שם רמש ואין מספר חיות קטנות עם גדלות :
(כו) שם אניות יהלכון ליתן זה יצרת לשחק בו :
(כז) כלם אליך ישברון לתת אכלם בעתו :
(כח) תיתן להם לקטון תפתח ידך ישבעון טוב :
(כט) תסתיר פניך ביהלון תסוף רוחם יגועון ואל עפרם ישובון :
(ל) תשלח רוחך ובראיו ותחדש פני אדמה :
(לא) יהי כבוד ה' לעולם ישמח ה' במעשיו :
(לב) המביט לארץ ותרעד יגע בהרים ויעשנו :
(לג) אשירה לה' בחי אומר לה לאלהי בעודי :
(לד) יערב עליו שיחי אנכי אשמח בה' :
(לה) ותמו חטאים מן הארץ ורשעים עוד אינם ברכי נפשי את ה' הללו זה :
(תהלים פרק קד)

ידע מצמיח תנוף

ספר אמונה ובטחון | רבי ישעיהו קרליץ ה"חזון איש" פרק ראשון

א. מדת אמונה היא נטיה דקה מעדינות הנפש:

אם האדם הוא בעל נפש, ושעתו שעת השקט, חפשי מרעבון תאוני, ועינו מרהיבה ממחזה שמים לרום, והארץ לעומק, הוא נרגש ונדהם, כי העולם נדמה לפניו כחידה סתומה, כמוסה ונפלאה, והחידה הזאת מלפפת את לבבו ומוחו, והוא כמתעלף, לא נשאר בו רוח חיים, בלתי אל החידה כל מעינו ומגמתו, ודעת פתרונה כלתה נפשו, ונבחר לו לבוא באש ובמים בשבילה, כי מה לו ולחיים, אם החיים הנעימים האלו נעלמים ממנו תכלית ההעלם, ונפשו סחרחרה ואבלה וכמה להבין סודה ולדעת שרשה והשערים ננעלו. האמנם העדין הזה פצעו לא חובשו עדיין, והנה הוכה הכה ופצוע, כי לבו ראה הרבה מעיון הבחינה אשר תחת השמש, אותן הבחינות המראות בעליל, כי העולם שלפניו, נבנה בתכנית מעובדה ומחושבה מראש, וכאילו מהנדס חכם צייר לפניו את העולם בטרם נברא ופגע בעיכובים מכריעים על כל שעל ושעל, אבל מרצו הגדול עמד לו להסיר כל המכשולים אחת לאחת:

ומה נהדר המראה, ומה נפלאה תכניתו של בן האדם, ראה התוכן שאי אפשר לו להיות בן אדם באותו הכתר שהכתיר תחת השמש, אם לא תהייתה לו ידיעות מפורטות מהנמצא בעולמו מהדומים והצומחים והמוצקים למיניהם, ובלעדי הידיעות האלו אין כל חיים למכונת האדם, חשב התוכן והמציא במחשבתו מכונה, אשר באמצעות האורה יגיבו כל הנמצאים על פני האדמה על המכונה ההיא, איש איש בגוון מיוחד, וישם בפני האדם שתי מכונות, אחת בימין ואחת בשמאל, ואנו רגילים לקרוא את המכונה "עין", עין ימנית ועין שמאלית:

כמה מן החכמה יש בעין, לא תשבע עין לראות ואוזן לשמוע, ודור אחר דור יוסיפו חכמים לדעת, ונבונים להבין, את אוצרי החכמה הצפונה ביצירת העין, ואת תכליתה לא הגיעו:

ב. ומה בצע אם תמלא עין לראות, אם זה הנברא הנקרא אדם יהיה נטול כח התנועה ולא יוכל להניע דבר ממקומו, שם הבורא לבו לזה, ויתקן לו שתי ידים מימינו ומשמאלו, ויחלק כל יד לפרקים רבים וכל פרק סובב על צירו לקבוע בו כח שימושי קל ומזורז, ויוסף בסופה מקלות מפוצלות חמשת חמשת בכל יד אשר אנחנו קוראים אותן אצבעות. עוד ניתן בהן כח המישוש להבחין בין קר לחם, בין יבש ללח, בין רך לקשה, הכל כפי הצורך לסדר החיים על פני חלד:

ומה יתרון לאדם אם כבר חונן בעינים לראות וידים למשש, אם האדם עצמו לא יוכל לזוז ממקומו, וייצר לו שתי רגלים ללכת בהן על פני הארץ, והכל יפה עשה, בחכמה ותבונה, השכל ודעת:

ומה יועילו עינים, ידים ורגלים, אם הם פגרים מתים ורוח אין בהן, ויפח באפו רוח חיים, כמוס סודה מאתנו, עלומה חידתה, אבל עדים אנחנו גם בני אדם גם בני איש, כי ישנה ונמצאה היא, חיה וקיימה, ובהמצאה אנו נמצאים, ובקיומה אנו קיימים, ואנו קוראים לה שמות, נפש, רוח, נשמה, הכל בהרגש מרחוק ואין אנו יודעים מה היא:

ידע מצמיח תנוף

ואמנם הרבה ממרהיבי עין ומפליאי לב בגוף האדם אבריו ופרקיו להחזיק את רוח החיים בגוף הגשם, תכנית הבשר והעצמות ומרוצת הדם בכל עורקיו המהוים את החיים, והדם הוא הנפש החיה באדם: ואמנם אחרי שנעשה האדם עדיין אין קיומו נאמן, כי חייו תלויים במזון תמידי המחזק דמו בקרבו, ואשר לזאת סדרו מעשה בראשית דגן תירוש ויצהר וצמח האדמה ועץ פרי מינים רבים אין מספר, וכל אחד מהם אצור מכחות שונים המתאימים למזון האדם, להבריאו, להשקות עצמותיו ולהחיות נפשו על פני הארץ, וכבר זכה האדם ללמוד תורה ודעת פליאות החכמה במבנה כל צמח למינהו, ואשר מעיד על יוצרו אשר אין חקר לתבונתו:

ג. ולפנינו מחזה מזעזע כל לב חכם במבנה גו האדם לקבל המזון ולעכלו ולחלקו באופן כימי ליסודות נפרדים ולשלח כל יסוד למקומו הראוי, ואשר למדנו משפטם בכח החכמה אשר חונן בה האדם, משפט הכרס והקיבה, הכבד והמרה, הטחול והכליות, הדקין וכיס השתן, הלב והמוח, ולכל אבר תפקידים מיוחדים, וכולם עובדים שכם אחד בזריזות נפלאה, עד שמבררים את הדם בירור אחר בירור, ומעמידים אותו על אפנו בכמות האודם והלובן, הדרוש לקיום המכונה הנקראת אדם, ומכוונים את מנת הסוכר בדיוק, ועוד דברים מפולסים בפלס דק על דק נבדק, והאדם טפש לבו, ואינו יודע מרב צבאו העומדים על משמרתו, ועמלים בלי לאות ובלי הרף, למען חייהו ולתת לו שארית בארץ החיים:

ומנעמיות החכמה לחזות בקשר של החיים עם אויר העולם, האצור בחמצי ופחמי, ואשר לסוכן בין האדם והאויר נמנתה הריאה בעלת שבע תאים, וניתן לה כח הנשימה לשאוף את החמצי להשקות שדה וגן של החי, הם בשרו ודמו, עצמותיו וגידיו, והוא נכבד מאד בין צבא לוחמי מלחמת החיים של האדם:

ד. ראה היוצר שעדיין אין החיים מפכים על מתכונתם אם לא יהיה קשר איש עם רעהו, ועולם שכולם חרשים ואלמים נטול כל ערך, ואין בו שום ממש, וטוב ממנו התוהו - עמד ותיקן מכונה מצפצפת קולות משונים ואנו קורין למכונה זו פה, וכנגדה תיקן מכונה מתפעלת ונרגשת מכל תנועת קול ואנו קורין מכונה זו אוזן, ועל ידי פה ואוזן נבראת שפה מדברת איש אל רעהו, ויהי האדם לנפש חיה, לרוח ממללא:

אבל מה יתרון לאדם תחת השמש אם הורכש בשפה מדברת ואוזן שומעת, אם עודנו חסר דעה וחדל בינה, נמשל כבהמה, כשור אוכל עשב, ורצון בורא העולם לברוא אדם חכם מחוכם בעולמו ולצוותו נגיד על כל היצורים, ויטע שורש חכמה במוחו ונטע דעת בלבו, להבין ולהשכיל בכל אשר תחת השמש: ואמנם מי ששכלו חד וחרוף ויכול להחליץ משטף החיים הגשמיים, ולהתרומם במחשבתו מעל כל הקיים בעולמו, ולהשקיף מלמעלה על כל החיים של עולם התחתון, רואה את ענין החכמה המורכבה בגבר קרוץ מחומר, כאחת החידות התמהות, ונפשו תתעלף מרב החשק להבין סודה והיא רחוקה ממנו:

עוד יגדל מחזה הפלאות התהפכות השכל - הבלתי מוגדר במושגי הגוף ואין לו לא אורך ולא רוחב, לא ילדות ולא זקנה - לגשם אזרח, ובהיות האדם עולל, גם שכלו בבחינה זאת, וכאשר הילד הולך וגדל גם

ידע מצמיח תנוך

שכלו גדל עמו, ומה נפלאו דרכי החכמה, ומה נעלמו מסילות התבונה, אשר כוננו את בחיר היצורים - את האדם: - - - - -

ט. כאשר זכה שכל האדם לראות אמתת מציאותו ית' מיד נכנס בו שמחת גיל אין קץ, ונשמתו נעימה עליו, והדמיון משלים עם השכל לחזות בנועם ד', וכל תענוגי בשרים חמקו עברו, ונפשו העדינה מתעטפת בקדושה וכאילו פירשה מגוף העכור ומשוממת בשמי שמים: ובהעלות האדם בערכי קדש אלו, נגלה לפניו עולם חדש, כי אפשר לאדם בעולם הזה להיות כמלאך לרגעים, וליהנות מזיו הקדש, וכל תענוגי עולם הזה כאפס נגד ענג של דביקות האדם ליוצרו ית': הכח הטמיר הלזה הוא אחד מכחות הטמירים שנתן היוצר בנשמת האדם, וכח זה מעיד על קשר הגבר ליוצר כל היצורים, ואשר נברא לעבוד את בוראו ולדבקה בו:

רמב"ם הלכות יסודי התורה פרק ב הלכות א- ב

האל הנכבד והנורא הזה מצוה לאהבו וליראה אותו שנאמר ואהבת את ה' אלהיך, ונאמר את ה' אלהיך תירא.

היאך היא הדרך לאהבתו ויראתו ?

בשעה שיתבונן האדם במעשיו וברואי הנפלאים הגדולים ויראה מהן חכמתו שאין לה ערך ולא קץ מיד הוא אוהב ומשבח ומפאר ומתאוה תאוה גדולה לידע השם הגדול, כמו שאמר דוד צמאה נפשי לאלהים לאל חי,

וכשמחשב בדברים האלו עצמן מיד הוא נרתע לאחוריו ויפחד ויודע שהוא בריה קטנה שפלה אפלה עומדת בדעת קלה מעוטה לפני תמים דעות, כמו שאמר דוד כי אראה שמיך מעשה אצבעותיך מה אנוש כי תזכרנו,

יְדַע מִצְמִיחַ תְּנוּנָה

חובות הלבבות שער א - שער היחוד פרק ז / רבנו בחיי בן יוסף אבן פקודה

הספר 'חובות הלבבות' נכתב בשנת 1080 בערבית. רבנו בחיי הבדיל בספרו בין "חובות האיברים", כלומר המצוות המעשיות המוטלות על היהודים, לבין "חובות הלב" - חובות ההכרה וההרגשה, שהן מצוות האמונה והדרישות המוסריות. הוא מדגיש שהאחרונות עולות בחשיבותן על הראשונות. אך הראיה, שהבורא יתברך הוא אחד, הוא מפני שנתברר לנו בדרך הראיות, כי יש לעולם בורא, התחייבנו לחקור עליו, אם הוא אחד או יותר מאחד. וצריך שנבאר אמיתת אחדותו משבעה פנים: ...והשני מצד סימני החכמה הנראים בכל העולם הזה, עליונו ותחתונו, קפאיו וצמחיו ובעלי חיים אשר בו. וכאשר נשתכל בו יורנו כי כלו מחשבת חושב אחד ומלאכת בורא אחד. והוא, שאנו מוצאים אותו על מחלקותיו בשרשיו ויסודותיו, מתדמה בתולדותיו ושוה בחלקיו, ואותות חכמת הבורא יתעלה, הנראות בקטני היצירות וגדוליהן, מעידות, כי הם לבורא א' חכם. ואלו היה לעולם יותר מבורא אחד, היתה צורת החכמה מתחלפת בחלקי העולם ומשתנית בכלליו ובחלקיו. ועוד כי אנחנו מוצאים אותו, כי הוא צריך בקיומו ותקונו קצתו אל קצתו, ואין חלק ממנו נגמר אלא בחלק אחר, כצורך קשקשי השריון וחלקי המטה ואברי גוף האדם ושאר המחוברים קצתם אל קצתם בתקונם והשלמתם. הלא תראה צורך הירח והכוכבים אל אור השמש, וצורך הארץ אל השמים ואל המים, וצורך בעלי חיים קצתם אל קצתם, כי מקצת מיניהם אוכל מקצתם, כדורס מן העופות והדגים וחיות השדה, וצורך האדם אל הכל, ותקנת הכל באדם, וצורך הארצות והפלכים והחכמות והמלאכות קצתם אל קצתם. והחכמה נראית בקטני היצירות וגדוליהם, כי כח החכמה הנראית ביצירת הפיל, לפי גודל גופו, איננו יותר נפלא מכח החכמה הנראית ביצירת הנמלה, לפי קטנותה. אך כל אשר תקטן היצירה, יהיה כח החכמה והיכולת נראה בה יותר, ותקון הבורא יותר נפלא ונראה ממנה וזה יורה, כי כולם מחשבות חושב אחד ובורא אחד, מפני שהם מתדמים ושוים ונכונים להשלמת סדר העולם והעמדתו כלו בכל חלקיו. ואלו היה לו יותר מבורא אחד, היתה צורת החכמה מתחלפת בקצת חלקיו, ולא היה צריך קצתו אל קצתו. ומפני שהוא חלוק בשרשיו ויסודותיו, שוה בתולדותיו ומחברותיו, תראה כי מחדשו ומחברו ומנהיגו וחושבו אחד. ואמר הפילוסוף: אין במה שברא האלהים יותר נפלא ממה שברא, ורצה לומר, כי החכמה בקטן ובגדול מחלקי העולם מתדמה ושוה, כמו שאמר דוד עליו השלום בספרו מיני עניני העולם ותכונת ישובו: מה רבו מעשיך ה' כלם בחכמה עשית מלאה הארץ קנייניך, ואמר מה גדלו מעשיך ה' מאד עמקו מחשבותיך.